

ሕዝብና ጦርነት መግደልና መሞት

አብርሃም በየነ

ጦርነትና ሰላም የመጠላላትንና የመፈቃቀርን ያክል ዕርቀትና ቅርበት ይዘው የሚጓዙ ሁነቶች ናቸው። ሰላም የጦርነት ማህደር ነች። ጦርነት ግን ከሰላም ጉያ ያፈተለክ ቋያ እሳት ነው። ሳር ቅጠሉን የሚለበልብ። ተራራውን የሚደረግም። ሜዳውን በሬሳ የሚያልከሰከስ። ረባዳውን በደም ኩሬ የሚያጨቀይ። አየሩንም በተውሳክ የሚበክል ኩነት ነው። ሰላም የሰከነች ጦርነት ነች። ባንጻሩ ጦርነት ግን ጨርቁን የጣለ ሰላም ነው። ስለጦርነት ሲታሰብህ ቀድሞ ወደ ህሊናህ የሚመጣው ህዝብ ነው።

ጦርነት ሕዝብ ነው። ሕዝብም ጦርነት ነው። ገዳዩም ሰው። ተገዳዩም ሰው። በሁለቱም ወገን የሞት ሰለባ የሚሆኑት የሕዝብ ልጆች ሆኑና ጦርነትን ህዝብ አደረጉት። ገዳይና ተገዳይም ሆነው ህዝብን ጦርነት ሊያደርጉት ቻሉ። በየትኛውም ወገን ሆነህ ተመልከተው፤ ጦርነት ሁለት መልክ ነው ያለው። ጥቁርና ነጭ። ግማሽ ቀለም የለውም። ቡላ፤ ግራጫ፤ ወይም ቀይ ዳማ ቀለም የለውም። ወዳጅና ጠላት ነው። ጠላት የሞትን ፅልመት ሳቢ። ወዳጅ ደግሞ የመኖር አጋር ሆነው ያለ አንዳች ብኸታ ይታዩሃል። በጦርነት በህይወት የመኖር ዋስትና ሰጪ መግደል ስለሆነ ላለመሞት ቀድመህ ትገድላለህ። ማሰብ የለም። ማሰብ ማወላወልን ይወልዳል። ብሎም ሞትን። በጦርነት ወቅት ጠላት መልክ የለውም። አውሬ ነው። ጭራቃዊ ሰይጣን። በጦርነት ወቅት ለመሰንበት በርካታ ህግጋትን ትሸራለህ። ዓለም የቆመችው ለውሸት እንጂ ለዕውነት ስላልሆነ ሃቅ ዕድሜ አይቀጥልም። እናም ስለ ሞራል ስልጣን አትጨነቅም። ዓላማህ ጠላትህን በጦር ስልት አታለህ ድልን ያንተ ማድረግ ብቻ ስለሆነ ጠላትህም ስላንተ ስብዕና አይጨነቅም።

በጦርነት ወቅት ቀድሞ ወደ ህሊናህ የሚመጣው ሕዝብ ነው። እኛ፤ ጓደኞቹ፤ ውንድሞቹ፤ ጓዶቹ፤ ወገኖቹ፤ . . . ሁሉም ባንድ ተቀናጅተው ተሰፋው የደበዘዘ ህይወት ሲኖራቸው በጦርነቱ ውስጥ ጨልመው ይመጡብሃል። ልታያቸው ሊያዩህ ይችሉ ዘንድም ሻማ ልትሆንላቸው ትቆርጣለህ። ስትቆርጥም ስብዕናህን ትፍቅና ወደ አራዊትነት ትለወጣለህ። ፊት ለፊትህ የተሰለፈው ጠላትም እንደ አንተ ሰው መሆኑን ባትረሳም የምትገድለው አካል ግን ሰው ሆኖ አይታይህም። ጠላት ነው። ሞትህን የሚለግሰህ፤ መኖርህን የሚነሳህ “አራዊት” ነውና ሳይቀድምህ ለመቅደም ቃታ ትስባለህ። በግዳይህ ሃሴትን ተጎናጽፈህ ደሙን ስትረጭ፤ ህይወቱን ስታጠፋ ጅብዱ እንጂ ሃዘን አይሰማህም። ይልቁንም ትጀግናለህ። ሳታውቀው በድርጊትህ እርካታ የራስህን ስብዕና ራስህ ትፍቀዋለህ። በምትኩም የአራዊት ባህሪ ይዋረስሃል።

በጦር ግንባር ተሰልፈህ ራስህን የምትመለከተው እንደ ጥሩ ሰው (we are the good guys) ሌላውን ግን እንደ መጥፎ ሰው (the are bad guys) ስለሆነ በምታጠፋው ህይወት አትፀፀትም። በጦር ግንባር ተሰልፈህ የጠላትህን ሰው መሆን ያሰብክ ቅጽበት ሞትህን ትጠራለህ። ሰልፍህ ወይ መግደል ወይ መገደል ስለሆነ በዚያች ቅፅበት ራስህን ሰው ለማድረግ አንተውን አታሞኝም። በሁለቱም ተፋላሚዎች ህሊና ያለው ቅፅበታዊ እሳቤ አንድ ዓይነት ነውና ቀድሞ ጠላቱን በመግደል ቅልጥፍና ያገኘው ወገን የህይወቱን የመሰንበት ክርድ ያስረዝማል። በዚህ መልክ ሁሉም እስከ ጦርነቱ ፍጻሜ ራሱን ሰው አድርጎ ላለማየት አራዊትነቱን እንደለበሰ በጦርነት እሳት ይለበለባል።

በጦርነት ወቅት ሰው የመሆን ስብዕና በወታደራዊነት ይለወጣል። የመቁሰል፤ የመማረክ፤ የመጥፋትና ሌሎቹም የሰቀቀን ዓይነቶች በጅብዱ ታጅለው ስቃይህን በፀጋ እንድትቀበለው ያደርጉሃል። ምንም ይሁን ምን ማማረር በጦርነት ወቅት ቦታ የለውም። የወከልከውን መንግሥት ወይም ቡድን (ፓርቲ) በድል እንጂ በሽንፈት ልትወከለው ስለማትሻ በሚደርስብህ ስቃይ የሚሰማህን ህመም (pain) ችለህ ውጊያው እስኪፈጸም ህመምህ የቁንጥጫ ያክል እንኳ እንደ ተሰማህ ከፊትህ ላይ አታስነብብም። ቆስለህ መራመድ ከቻልክ ወደፊት እንጅ ወደ ኋላ አዙረህ አትመልከትም።

ወታደር ነህ። የጦር ማገድ። እናም በባሩድ አርር ትቆላለህ። ባዙቃና መድፍ አያጓሩ ቦቃ እሳት ሲተፉ፤ የመሸግህበት ጉድብ ይዞህ ሲደረመስ ዘልለህ ከምሽግህ ትወጣና በፈንጂ እሳት ውስጥ ትቆሰቆሳለህ። አካልህ የጨርቅ ቅዳጅ እስኪ መስል ይበጣጠሳል። ከሰውነትህ አንደኛው ክፍል በመድፍ ተጠርቦ ካንተ ይነጠላል። ጓድህ አንጀቱ ተዘርግፎ የሆድ ዕቃውን በዕቅፍህ እንድትይዝለት ጓዳዊ ፍቅሩ ያስገድድሃል። በዚህ መንገድ ነው የተፈጥሮ ፍርሃትህን ከራስህ የምታወርደው። ሞትም ባልንጀራነቱን በይፋ የሚገልጽልህ ይኸኔ ነው። የሰው ልጅም በእድሜ ዘመኑ ሲኖር ከጎኑ ተነጥሎት የማይውቀውን ሞትን በቅርበት የሚያውቀው በጦርነት ወቅት ሳይሆን አይቀርም። በጦርነት ወቅት ሳትወድ በግድ ከሞት ጋር ትጎዳኛለህ። እርሱም እስከሚከዳህ ድረስ አብሮህ ውሎ አብሮህ ያድራል። የካዳህ እለት ግን ሞትክ ትባላለህ።

ሰው መሆን በወታደርነት ተለውጧልና የስርዓቱ ወይም የፓርቲው መሳሪያ ነህ። እኔነትህ (ግለሰብነትህ) ተፍቋል። በጠዘ ጦርነት ውስጥ ሳታውቀው የሃዘን ቲያትር ተዋናኝ ሆነሃል። የጦር ሜዳው ግንባር ተውኔትህ አድናቆትን ይቀዳጅ ዘንድ ጅብዱህን ታሳይበታለህ። ግን አስበኸው አይደለም። ጦርነቱ ነው የወለደው። ጥይት በጀርባ እያፏጨ መትመሙን ሲቀጥል የሚመታህና የሚገድልህ ሆኖ ሳይሆን የሚሰማህ የመድረኩ የሙዚቃ ቅንብር ሆኖ ነው። ፀጉርህን ያቆመዋል። በባሩድ ሃሩር የደረቀው ላንቃህ የውሃን መኖር ይረሳዋል። ሃሞትህ እንደ ጀብና ቡና ሲንተከተክ መሃል ራስህን ይነዘርሃል። በዚህ ጊዜ የት የሌለ ሀይል በሰውነትህ ይዘራና የጠላትህን ሀይል እንድትንቀው ህሊናህን ያውረዋል። አፍንጫህን የሰናፍጭ አዋዜ የባላህ ይመስል ይሰረንቅሃል። ልብህ ትርታውን ሲደቃ የአታሞ ንረት እስኪ መስልህ ለራስህ ይሰማሃል። ይኸኔ ነው ሞትን የምትንቀው። ልታሸንፈውም እንደምትችል የልብ ልብ የሚሰማህ በዚህች ቅፅብት ውስጥ ስለሆነ ከጠላትህ ጋር ተቀላቅለህ የጨበጣ ውጊያ ውስጥ ትገባለህ።

በጥላቻ ውችንፍር ሰውነትህ ስለተሰረፈ በረፈረፍከው የጠላት ሬሳ ትረካለህ። ሰው መሆንህን ተረሳውና በሞተው አካል ትመጸደቃለህ። በጦርነቱ መቋጫ ላይ አለመሞትህን አረጋግጠሃልና የድልህ ሰርፅ በአከርካሪህ አሸንዳ ወደ እግርህ ሲንቆረቆር ይታወቅሃል። ስብዕናህ በዚህ ሁሉ የስሜት ማዕበል ታጥቦ ሲጎርፍ ግን ውጊያ ላይ መሆንህን ትረሳለህ። ሰው ሆነህ በሰው ፍጥረት ላይ ጭካኔ መፈፀምህንም ልብ አትለውም። የገደልከው ግን ሰው ነበር። አንተ ግን እሬሳ እንጂ ሰው እንዳይባል ገድለኸዋል። ጠላትህን በመግደልህ ከሞት ተርፈሃልና ለዛሬ ሰው ነህ።

ከቆሰልክም ሰው የመሆንህ ጉዳይ በቁሰለኛ ይተካል። እድለኛ ከሆንክ ጓዶችህ ያሸኹሃል። አለያ ግን አንድም የአውሬ ራት አለያም የአሞራ ቀለብ ለመሆን ወድቀህ ትቀራለህ። ከቅጽበት በፊት የጓዶችህ ተከላካይና አጋር የነበርከው ተዋጊ፤ ከቆሰልክ በኋላ ግን የጓዶችህ ሸክም ትሆንና ተቸግረህ ታስቸግራለህ።

በውትድርና ዓለም ውስጥ የአለቃና የጭፍራ፤ የመሪና የተመሪ ልዩነት መኖሩ ዝቅና ከፍ የሚያደርግ የማዕረግ ተባደግን ይፈጥራል። ከድሃ ቤተሰብና ከሃብታም ቤተሰብም የሚምጡ ይኖራሉ። ከፊሉም ወደ ውትድርና ዓለም ወስጥ የገባው የህይወትን ውጣ ውረድ መቋቋም አቅቶት ያን የተንዘላዘለውን እድሜውን በጦርነት ሊከረከሙ ፈልጎ ይሆናል። ወይም ያለ ፈቃዱ ለግዳጅ ተመልምሎ። አለያም ውትድርናን እንደ ሙያ ቆጥሮ። ወይም ጦርነቱን የቀሰቀሰው አመክንዮ ሕዝባዊ ዓላማው ማርኮህ ቀኑ የጨለመበትን ሕዝብ የሻማ ብርሃን ልትሆነው ይሆናል ጦርነቱን የተቀላቀለከው። ይህ ሁሉ ግን ወደ ኋላ ቀሪ ክስተት ነው። ጦርነት ይህን ሁሉ ተባደግ በጥይት ዕኩል ያደርገዋል። በጦርነት ታላቁ ዴሞክራሲ ጥይት ነው። ሁሉንም በዕኩልነት ወደ ሞት የሚሸኘው ጥይት ነውና።

በጦርነቱ ፍፃሜ ከእንቅልፍህ ስትነቃ ድርጊትህን በንፅፅር እንዳታይ ትገደዳለህ። ጦርነቱ ያስከፈለውን የህይወትና የንብረት ዋጋ በትርፍና ኪሳራ ሚዛን መስፈር ትጀምራለህ። በዚህም መስፈርት ውስጥ ሕዝብ የጦርነት ቤተ ሙከራ መሆኑ ጎልቶ ይታይሃል። በባዮ-ኬምስትሪ ቤተ ሙከራ የሚፈፀሙ ስህተቶች የሚያባክኑት ትንሹ ነገር ቁሳቁስ ሲሆን ከፍ ሲልም ዕንቁራሪትና አይጥ ይሆንብሃል። በማህበራዊ ሳይንስ ቤተ ሙከራ(በጦርነት) ግን አያርሙት ስህተት አይክዱት ዕውነት እንዲሉ የሚጠፋው የሰው ልጅ ክቡር ህይወት ይሆንና ይሰቀጥጥሃል። ይህም ትግብርትህ የጦርነቱን መነሻ ወደ ኋላ ተመልሰህ እንድትመረምር ይጋብዝሃል። ግን ደግሞ ብዙ ሳትራመድ የፊቱ ወደ ኋላ ሄዶ ስታገኘው ስህተትህን ያስተምሮነት ማካካሻ ልታደርገው ትከጅላለህ። በዚህ መልክ እሳቤህ በህሊናህ ጣራ የሸረሪት ድሩን ሲያደራ የሞት ትርፍ ህይወትህን ስታስጨንቃት ትኖራለህ።